

Psalmer från Älmhult

En författare är en ensam människa. Yttrandet är Ivar Lo-Johanssons. Ett mått av ensamhet behöver i varje fall den som ska arbeta med ordets spröda, lätt undflyende material och få fram en hållbar förtätning. Många av dem har egna skrivstugor, åtminstone på sommaren, dit de kan dra sig tillbaka. Stillhet och koncentration är nog en nödvändig förutsättning för en ordproducent, som vill något mer än aktualiteter och ytregistreringar.

En annan förutsättning för att man ska kunna skriva är att man sätter sig ner vid skrivbordet, har tillgång till papper, penna eller skrivmaskin. Påståendet kan synas löjligt. Det finns ett ordspråk om fåglar. Det gäller lika bra för poeterna: ” Gud ger fåglarna deras föda, men han kastar den inte i redet åt dem.” Man kan vänta på inspiration, att något ska komma flygande till en genom luften, ett skimrande fång av drömbilder och ordglitter. Men vanligen kommer ingenting. Det är bättre att titta ner på den trista skrivbords skivan och de tomma papperen, än att se på de vackra molnformationerna genom fönsterrutan.

Varför är det så svårt att sätta sig ner vid skrivbordet, att man nästan måste tvinga sig till det? Det är något mer än en vanlig tröghetströskel att komma över. Dikt är inte flykt utan redovisning. Lyrikern redovisar sej själv för sej själv. Men kanske också omedvetet – även om han påstår att det är för regnet eller vinden han diktar – för någon utomstående. Detta gäller i mycket högre grad om psalmen, som är en kollektiv sångtext. Den ska, om den når fram, ge ord och röst åt miljoner människor. En psalmskribent ska inte redovisa sej själv, utan om han kan något av det som är bekännelse och tro i olika kyrkor.

Det är inte underligt att man skyggar även om man vet att det mesta man skriver inte kommer längre än till de egna anteckningarna eller möjligen till några kommitterades stencilhäften.

När jag arbetade med psalm från nyår till juli 1935 tänkte jag ofta: rätt vad det är kan man kanske göra ett lyckokast. Jag tyckte några gånger att jag var nära intill. Men måste vanligen konstatera: det är ungefär som med diskus eller spjutkastning. Man kan bättra på resultatet med några centimeter eller någon decimeter. Mer blir det inte. Man får nöja sej med att inom sin trånga gräns av kunskap och uttrycksförmåga få fram något.

Kanske gjorde jag ändå ett psalmlyckokast när jag skrev min första psalm ” Jesus från Nasaret ” Jag hade genom påstötning månad efter månad av veterinär Gustav Thorsell författare till psalm 418 – blivit övertalad att försöka skriva några psalmer. Jag hade svarat: ” Jag kan inte, jag har aldrig skrivit någon rimmad eller regelbunden vers. Jag har för liten erfarenhet.” Till sist lovade jag honom att försöka. Jag reste strax efter nyåret upp till Sigtunastiftelsen, fick stillheten omkring mej och ett skrivbord med tomma papper framför mej. Det var som att sätta sej och skriva en skoluppsats. Ordet – ämnet kom till mej sedan jag väntat en stund ungefär som man väntar på ämneslappen vid skolskrivningen: ”Himmelriket är nära” Jag gjorde upp en disposition för vad de fem stroferna - av vilka sedan bara tre blev kvar – skulle handla om. Och så skrev jag ut det.

Många gånger har jag varit i ungefär samma situation. Jag har haft några dar eller kanske en vecka på mej för att helt syssla med psalmen. Men till en början knappast känt annat än tomhet och tankens trubbighet. Jag har satt igång med att skriva långa ramsor av de schablonrim, som nästan all psalm på alla språk överflödar av. Det är utan tvivel att börja med en avigsida. Därifrån kan man, om det vill sig väl, hitta fram

till det som är innersida, underground, vegetativa rotsystem. Under tillvarons ytskikt rinner ett gåvoflöde. Man kan väl knappast uppleva det starkare än i dikten. Man har den kantiga, träaktiga mödan, upplevelsen av sin egen sterilitet - och så plötsligt får man allt eller det mesta till skänks.

En rad rinner opp. Den verkar som en magnet, drar till sig bitar från andra håll. Den suddiga järnfilsspånytan tecknar sej som ett mönster. Till skänks – och ändå inte. Vad som aktualiserades var sådant som tidigare tillägnats genom studium, eftertanke, erfarenhet eller vision, och som sedan sjunkit ner i det omedvetnas glömskehav. Det kan vara en lång väg till en psalm och det kan gå mycket fort att skriva den.

Jag har varit på några olika platser när jag sökt avkoppling för att skriva psalm. Vanligen har jag haft ett par kappsäckar tungt packade med böcker och anteckningar jag gjort ur teologisk, mest dogmatisk litteratur. Efteråt har jag tänkt på dem som ett tvivelsbagage. Jag har inte litat på mej själv eller på gåvoflödet i tillvaron. Utan mer på att jag kanske skulle ha tur och hitta något i böckerna. Vanligen har jag släpat kappsäckarna tillbaka till stationen med hela bokbråten oläst.

Den plats dit jag helst och flest gånger kommit till, sedan jag 1960 tog upp psalm diktningen igen är Älmhult. det beror på att min mor bodde där som änka mellan åren 1961 – 1967. Hon var glad, öppen och sällskaplig. I socknen där hon varit gift, skrev hon alltid födelsedagsverserna till sina många väninnor, och blev av kyrkoherden kallad för Loshults Anna Maria Lenngren. Jag har – som en dyrbarhet – kvar hennes poesialbum från tonåren, Där grannar och kamrater skrivit sina verser. Sällan har väl ett sådant album varit sannare. Hon bar alltid poesin – sinnets känslighet och livlighet – inom sej, lyssnande efter den tidiga morgonen innan den långa arbetsdagen på gården började, och hon gav inte bara schablonord utan också ibland egna ord åt den. Hon var med i kyrkliga och humanitära föreningar, både därför att hon tyckte om att vara verksam och ville vara ute bland människor. Hon ville gärna ta mej med men visste att jag helst ville vara ifred. Så det fick vid varje besök räcka med ett besök, ett sammanträffande eller kaffebjudning hos någon av hennes bekanta.

Jag skrev ett 30 – tal psalmtexter i Älmhult. Det gick alltid lätt efter de första initiationssvårigheterna som alltid är sej lika. Jag förstår varför det för mej var en psalm-miljö. Jag kände mej hemma bland möblerna och föremålen från mitt föräldrahem. I Älmhult hade jag flera av mina skolkamrater från åren i Osby samrealskola. Mitt föräldrahem hade jag en mil söderut och mina far- och morföräldrars en mil i andra riktningen. Tidsavstånden var borta. Jag kände – ibland mycket starkt – närvaron både av min egen barndom och av mina förfäder. Min morfar hade en kvarn och en smedja i Ekefors i Pjätteryd, tidigare också ett gjuteri, som brann ner. Han var munter och lättsam. Han rörde sej som en gnom mellan hemmet, kvarnen, smedjan och över markerna. Han måste ha varit tankspridd. Det fattades ofta något för honom i smedjan. Då gick eller halvsprang han skogsvägarna till järnaffären i Älmhult. Efter ett par timmar var han tillbaka. Min mor rörde sig med samma hastiga steg. Mina morbröder gick den långa vägen och blev ingenjörer. De hade som min morfar sin begåvning i sina händer. Jag har undrat hur jag med ett sådant påbrå kunnat bli så komplett tekniskt bortkommen. Så har det kommit för mej: jag har dikten – i mina händer. När jag tänkt på min morfar har jag för mitt vidkommande tänkt på Völund rimsmed och sanningen som ligger i benämningen verssmide. Järn är tungt i handen. Det kan också orden, som hettas och hamras till, vara.

Älmhult är ett energiskt, framåtsträvande och expanderande samhälle. När jag gått förbi Ikea, Gotthard Nilsson och Elme glasbruk upp mot Möckeln, har jag ofta, när jag

omkring mej sett människor livligt sysselsatta, känt mej själv onyttig och ovidkommande – en molnfigur på jakt efter ett rim eller en bild. Men ibland har jag också känt att det sanna, riktiga ordet har en specifik vikt, tyngre än sten, glas, trä och metall. Och har tyckt att jag för några dagar hört med i Älmhults arbetsgemenskap och i Loshults och Pjätteryds sockensammanhang.